

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ**

**Київський інститут залізничного транспорту
Факультет «Управління залізничним транспортом»
Кафедра «Філософія та історія науки і техніки»**

Затверджую

Зав. кафедри ФІНТ
В.М. Гамалія _____
Протокол № __ від _____ 2022 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Викладач	Кандидат філософських наук, доцент Бердій Тетяна Степанівна
E-mail	btssun@gmail.com
Навчальна дисципліна	Філософія
Офіційна назва освітньої Програми	Транспортні технології (на залізничному транспорті)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	27«Транспорт»
Спеціальність	275 «Транспортні технології (на залізничному транспорті)»
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	3
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін загальної підготовки, обов'язкова

<p>Мета вивчення дисципліни</p>	<p>Метою навчальної дисципліни є формування абстрактно-теоретичного мислення та аналітичного способу сприйняття інформації та засвоєння студентами базових знань, що стануть чинником духовного збагачення, інтелектуального розвитку, формування світоглядно-методологічної парадигми молодій людині, усвідомлення нею свого місця і ролі у суспільстві, визначення ціннісних орієнтирів особистої та соціальної активності як громадянина.</p>
<p>Інтегральна компетентність</p>	<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у галузі транспорту з використанням теорій та методів сучасної транспортної науки на основі системного підходу та з врахуванням комплексності та невизначеності умов функціонування транспортних систем.</p>
<p>Загальні компетентності</p>	<p>ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя</p> <p>ЗК 07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК 13. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p>
<p>Спеціальні (фахові) Компетентності</p>	<p>СК11.Здатність оцінювати та забезпечувати безпеку транспортної діяльності.</p> <p>СК 16. Здатність врахувати людський фактор в транспортних технологіях.</p>

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ Модуль 1

Філософія як соціокультурний феномен. Історія філософії.

Тема 1. Філософія як наука. Предмет та завдання філософії.

План теми:

1. Філософія як форма свідомості і світогляду
2. Історичні типи світогляду: міфологія, релігія.
3. Предмет філософії.
4. Структура і функції філософії. Співвідношення філософії і науки.

Лекція присвячена вивченню предмету філософії як науки та її особливостей; розглядаються історичні типи світогляду (міфологія, релігія) та функції, значення та роль філософії в суспільстві; окреслюється співвідношення філософії і науки.

Література: 1, 3, 4, 7

Ключові слова: світогляд, світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння, релігія, віра, знання, міф, міфологія, філософія, цінності, переконання, людина, рефлексія, методологія, матеріалізм, ідеалізм, діалектика, метафізика

Тема 2. Антична філософія

План теми:

1. Умови виникнення, особливості та етапи розвитку античної філософії.
2. Розвиток ідей у натурфілософських школах Стародавньої Греції (мілетська, піфагорійська школа, Геракліт, елєати, античний атомізм).
3. Філософські ідеї періоду «високої класики».
4. Елліністичний період античної філософії.

Розглядаються умови виникнення, особливості та етапи розвитку античної філософії. Проводиться аналіз основних етапів розвитку античної філософії, ознайомлення з основними її школами та найвизначнішими філософами античності, значенням цього етапу розвитку філософії для подальшого розвитку філософії

Література: 1, 2, 6, 8, 10.

Ключові слова: міф, натурфілософія, космос, діалектика, метафізика, логос, апейрон”, атом, ейдос, софістика, майєвтика, логіка, еллінізм, еkleктизм, стоїцизм, неоплатонізм

Тема 3. Філософія середньовіччя

План теми:

1. Основні риси та етапи розвитку середньовічної філософії. Християнство як світоглядна основа середньовічної філософії.
2. Патристика. Вчення Аврелія Августина.
3. Схоластика. Вчення Томи Аквінського.
4. Пізня схоластика (Роджер Бекон, Дунс Скотт, Вільям Оккам).

Розглядаються загальна характеристика та етапи розвитку середньовічної філософії: патристика та схоластика. Окреслені основні проблеми середньовічної філософії і способи їх вирішення, встановлено значення цього етапу розвитку філософії

Література: 1, 3, 4, 10, 12, 14.

Ключові слова: апологетика, патристика, схоластика, теологія, універсалії, номіналізм, реалізм, концептуалізм

Тема 4. Філософія епохи Відродження

План теми:

1. Загальна характеристика епохи
2. Діалектика епохи Відродження
3. Натурфілософія епохи Відродження
4. Реформація та її ідеї

Проаналізовано загальну характеристику філософії епохи Відродження; окреслено основні проблеми цієї епохи; ознайомлено студентів з найвизначнішими філософами епохи; розкрито значення цього етапу розвитку філософії

Література: 1, 2, 3, 7, 10, 12.

Ключові слова: антропоцентризм, пантеїзм, гуманізм, натурфілософія, геоцентризм, геліоцентризм, Реформація, Контрреформація.

Тема 5. Філософія Нового Часу і Просвітництва

План теми:

1. Загальна характеристика філософії Нового часу.
2. Емпіризм як напрямок філософії Нового часу.
3. Раціоналізм як науковий підхід.

4. Французький матеріалізм ХУІІІ ст.: Ж.Ламетрі, К.Гельвецій, П.Гольбах, Д.Дідро.

Розглянуто загальну характеристику філософії Нового Часу і Просвітництва; окреслено основні напрямки філософії та розглянути концепції найвизначніших філософів цих двох періодів; встановлено значення цих етапів розвитку філософії

Література: 1, 3, 5, 14.

Ключові слова: метод, емпіризм, раціоналізм, індукція, дедукція, сенсуалізм, механіцизм, соціальна утопія, Просвітництво.

Тема 6. Німецька класична філософія

План теми:

1. Загальна характеристика епохи і німецької класичної філософії
2. Теорія пізнання та етика І.Канта
3. Філософська система Г. Гегеля.
4. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха
5. Марксистська філософія

Розглянуто соціально-культурні умови формування німецької класичної філософії; ознайомлено з основними проблемами та персоналіями цього періоду; окреслено значення німецької класики для розвитку філософії

Література: 1, 2, 3, 5, 10.

Ключові слова: діалектичний метод, закони діалектики, категорії діалектики, суб'єктивний дух, об'єктивний дух, абсолютний дух, громадянське суспільство, антропологічний матеріалізм, відчуження

Лекція 7. Сучасна світова філософія

План теми:

1. Соціокультурні передумови формування західної філософії сер.ХІХ-ХХ ст.
2. Основні напрямки західної некласичної філософії:
  - а) позитивізм: його сутність та історичні форми;
  - б) основні течії ірраціоналістичної філософії:
    - г) «філософія життя»; екзистенціалізм;
    - в) релігійна філософія.
3. Філософія постмодерну

Ознайомлено з філософією ХІХ та ХХ ст., з основними напрямками, концепціями та найвизначнішими філософами; проаналізовано особливості сучасної світової філософії, її роль і значення в сучасному соціокультурному контексті

Література: 1, 2, 3, 5, 7.

Ключові слова: воля до життя, воля до влади, принцип верифікації та фальсифікації, психоаналіз, позитивізм, неопозитивізм, неофрейдизм, екзистенція, екзистенціалізм, філософська антропологія, персоналізм, герменевтика, прагматизм, структуралізм.

Тема 8. Філософська думка в Україні.

План теми:

1. Традиції й особливості розвитку філософії в Україні.
2. Філософські погляди Г.Сковороди.
3. «Філософія серця» П.Юркевича.
4. Некласичний період в розвитку вітчизняної філософії

Проаналізовано особливості вітчизняної філософії, її основні періоди; окреслені основні проблеми філософії та їх вирішення яскравими представниками української філософії; встановлюється значення і роль філософії в українській культурі

Література: 1, 3, 5, 6, 8, 10, 12.

Ключові слова: антеїзм, кордоцентризм, персоналізм, космізм

Модуль 2. Теорія філософії

Тема 9. Проблема буття і її філософський сенс

План теми:

1. Категорія буття: її зміст і специфіка
2. Основні форми буття і їхній зміст
3. Єдність матерії, руху, простору, часу

Розглядається проблематика, зміст, структура, понятійний апарат онтології - одного з фундаментальних розділів філософського знання. Аналізуються основні форми буття та їх зміст. Розкривається єдність матерії, руху, простору, часу.

Література: 1, 3, 5, 6, 8, 10, 12.

Ключові слова: онтологія, буття, небуття, суще, несуще, матерія, рух, розвиток, простір, час.

Тема 10. Проблема свідомості у філософії

План теми:

1. Філософські концепції свідомості
2. Характерні ознаки свідомості

3. Свідомість в структурі психіки

Розглядаються філософські концепції свідомості, феномен свідомості, її визначення, сутність; аналізується проблема походження свідомості та характерними її ознаками; визначається місце свідомості в структурі психіки

Література: 1, 2, 6, 8, 16.

Ключові слова: свідомість, самосвідомість, рефлексія, індивідуальна свідомість, несвідоме, підсвідомість, інтенціональність, архетип, суспільна свідомість

Тема 11. Теорія діалектики

План теми:

1. Філософське визначення діалектики. Основні історичні форми діалектики.
2. Закони діалектики.
3. Категорії діалектики. Основні принципи діалектики.
4. Альтернативи діалектики.

Розкривається історико-філософський погляд на діалектику, її основні форми; висвітлені основні закони, категорії, принципи діалектики; з'ясовуються її альтернативи і проблема співвідношення діалектики і метафізики як методів пізнання і способів мислення

Література: 1, 3, 4, 7, 14, 16

Ключові слова: метод, закон, категорія, діалектика, метафізика.

Тема 12. Філософія пізнання

План теми:

1. Проблема пізнання у філософії. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
2. Істина як процес і результат. Поняття практики.
3. Теорії пізнання в історії філософії.
4. Класифікація методів наукового пізнання.

Розглядається проблематика, зміст, структура, понятійний апарат одного з фундаментальних розділів філософського знання – теорії пізнання. Аналізується істина як процес і результат. Описуються теорії пізнання в історії філософії. Особливу увагу приділяється класифікації методів наукового пізнання

Література: 1, 2, 3, 7, 14

Ключові слова: гносеологія, істина, агностицизм, раціоналізм, сенсуалізм, емпіризм, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, класифікація

Тема 13. Філософська антропологія як розділ філософії

План теми:

1. Проблема людини у філософії. Основні світоглядні підходи до трактування поняття людина.
2. Антропосоціогенез. Основні концепції антропогенезу
3. Природні, соціальні та духовні виміри людського буття.
4. Проблема сенсу життя і самореалізації людини.

Аналізується проблематика, зміст, структура, понятійний апарат одного з фундаментальних розділів філософського знання – філософської антропології; окреслені основні концепції антропогенезу; приділяється увага проблемі сенсу життя і самореалізації людини

Література: 1, 3, 5, 6, 7.

Ключові слова: філософська антропологія, антропосоціогенез, сенс життя, смерть, безсмертя, діяльність, природа

Тема 14. Соціальна філософія

План теми:

1. Предмет і особливості соціальної філософії.
2. Різноманітність поглядів на суспільство в історії філософії.
3. Основні концепції суспільних перетворень.
4. Соціальні закони.

Проаналізовано суспільство як цілісна система у взаємодії всіх його сторін; визначається предмет і завдання соціальної філософії, її місце серед суспільних наук; з'ясовується предметна область філософії історії під кутом зору системної організації суспільства і динаміки його розвитку.

Література: 1, 2, 3, 6, 7.

Ключові слова: суспільство, соціальне буття, соціальна філософія, соціальний закон

Тема. 15. Предмет і значення логіки .

План теми:

1. Логіка як наука.
2. Поняття мислення. Мова логіки
3. Форми мислення

4. Основні закони логіки

Розглядається предмет логіки як науки, основні етапи її розвитку. Розкривається зміст поняття мислення, зв'язок мислення і мови. Аналізуються основні форми і закони мислення. Окреслюється значення логіки як науки

Література: 1, 3, 4, 7.

Ключові слова: мислення, логіка, закони логіки, поняття, судження, умовивід

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Шифр результату навчання	Зміст результату навчання
РН-1	Брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ.
РН-2	Критично оцінювати наукові цінності і досягнення суспільства у розвитку транспортних технологій.
РН-4	Давати відповіді, пояснювати, розуміти пояснення, дискутувати, звітувати іноземною мовою на достатньому для професійної діяльності рівні.
РН-7	Формулювати, модифікувати, розробляти нові ідеї з удосконалення транспортних технологій.
РН-26	Досліджувати проблеми людського фактору, пов'язані з транспортом, а також наслідки помилок для безпеки та управління. Визначати моделі поведінки людей у зв'язку з помилками.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 20 балів Проміжний контроль - 40 балів Підсумковий контроль – (іспит) - 40 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих	

здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамен, залік).

Підсумкові бали навчальної дисципліни контролем = Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем) + Кількість балів за підсумковим

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
80-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками.
75-79		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
65-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками.
60-64		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість

			виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
21-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
1-20		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Х. : Право, 2015. – 432 с
2. Киричок О.Б. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 381 с.
3. Лузан А.О. Вступ до філософії. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 136 с.
4. Пазенок В.С. Філософія: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2016. – 280 с.
5. Петрушенко В. Л. Філософія: навч. посібник. / В. Л. Петрушенко. – Львів: Новий світ, 2012. – 647 с.
6. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ кол. авторів; за ред. Л. В. Губерського; - Харків: Фоліо, 2013. – 510 с.
7. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч.посібник/ В.П. Андрущенко, Г.І. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. За ред. Г.І. Волинки. – К.: Каравела, 2015. – 368 с.
8. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / за ред. Л.В. Губерського. – К.: Знання, 2009. – 624 с.

Допоміжна

1. Адо П. Що таке антична філософія? – К.: Новий Акрополь, 2014. – 428 с.
2. Базалук О. О. Філософія освіти / О.О. Базалук, Н.Ф. Юхименко. – К. : Кондор, 2010. – 164 с.
3. Бех Ю. В. Філософія управління соціальними системами: монографія / Ю. В. Бех. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 623 с.
4. Булатов М.О. Філософський словник. – К.: Стілос, 2009. – 575 с.
5. Вельш В. Наш постмодерний модерн /Пер з нім. А. Л. Богачова, М.Д. Култаєвої, Л.А. Ситніченко. – К.: Альтерпрес, 2004. – 328 с.
6. Гринів О. Історія української філософії / Олег Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2015. – 302 с.
7. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів / О. І. Гринів. – Львів : Тріада плюс, 2016. – 364 с.
8. Горський В. С. Історія української філософії : навч. посіб. /В. С. Горський. – Вид. 4-е. доп. – Київ : Наукова думка, 2001. – 374 с.
9. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Пер. з англ. В. Шовкун; Наук. ред. пер. О. Шевченко. – К.: Основи, 2003. – 472 с.
10. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. – 4-е видання перероблене та доповнене – К.: КНТ, 2016. – 396 с.
11. Касьян, Володимир Іванович. Філософія. Відповіді на питання екзаменаційних білетів : навч. посібник / В. І. Касьян. – 5-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2008. – 347 с.
12. Кремень, Василь Григорович. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум: монографія / В. Г. Кремень. – вид. перероб. . – К.: Грамота, 2010. – 576 с.
13. Кремень, Василь Григорович. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі [Текст] : монографія / В. Г. Кремень. – 2-ге вид. – К. : Знання України, 2011. - 520 с.
14. Мамардашвили М. Лекции по античной философии. – К.: Азбука, 2018. – 304 с.
15. Рижак Л. Філософія : підручник /Людмила Рижак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 650 с
16. Тлумачний словник основних філософських термінів / Петрушенко В.Л. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2009. – 264 с.